

ประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ

พ.ศ. ๒๕๖๔

โดยที่การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะต้องศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน ตามนัยมาตรา ๖๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ประกอบกับมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการติดตามและประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ จึงได้มีประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๒ หลักเกณฑ์ฉบับดังกล่าวเอื้อให้เกิดพัฒนาการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพในหลายลักษณะ แต่การดำเนินการตามหลักเกณฑ์ยังเป็นการปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ขาดการนำไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบอื่น ๆ ให้เหมาะสมตามบริบทของนโยบายสาธารณะและพื้นที่ปฏิบัติการที่หลากหลาย อีกทั้ง นโยบาย โครงการ กิจกรรมการพัฒนา และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ จึงทบทวนและปรับปรุงหลักเกณฑ์ฉบับดังกล่าว และออกประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ให้มีลักษณะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมได้กว้างขวางมากขึ้น โดยมุ่งเน้นในเชิงหลักการ แนวคิดของการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม บริบทของสังคม กฎหมาย นโยบายของรัฐ และองค์ความรู้ในเรื่องการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพในระดับสากลได้มีการเปลี่ยนแปลงไป จึงเห็นสมควรปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ ให้เหมาะสมกับบริบทดังกล่าว เพื่อเอื้ออำนวยให้หน่วยงานและองค์กรรวมถึงเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพให้สอดคล้องกับบทบาท และหน้าที่ของตน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ประกอบกับมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๕) แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ จึงประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิก

(๑) ประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๒ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒

(๒) ประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“นโยบายสาธารณะ” หมายความว่า ทิศทางหรือแนวทางที่สังคมโดยรวมเห็นว่า หรือเชื่อว่า ควรจะดำเนินการไปในทิศทางนั้น ซึ่งรวมถึงนโยบายจากภาคสังคมหรือพลเมือง และนโยบายที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่รัฐตั้งใจจะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการภายใต้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณะหรือการจัดการในด้านต่าง ๆ ด้วย

“นโยบายสาธารณะระดับนโยบาย” หมายความว่า นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานที่กำหนดไว้ในนโยบาย หรือกำหนดเอาไว้ในการตอบสนองต่อนโยบายของหน่วยงานของรัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม

“นโยบายสาธารณะระดับปฏิบัติการ” หมายความว่า โครงการ หรือกิจกรรมที่มีการดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

“นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ” หมายความว่า นโยบายสาธารณะที่แสดงความห่วงใยอย่างชัดเจนในเรื่องสุขภาพ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายนั้น ขณะเดียวกันก็เป็นนโยบายที่มุ่งสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและกายภาพที่เอื้อต่อการมีชีวิตที่มีสุขภาพดี และมุ่งให้ประชาชนมีทางเลือกและสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีได้

“การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ” (Health Impact Assessment: HIA) หมายความว่า การคาดการณ์หรือประเมินถึงผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั้งด้านลบและด้านบวกที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายสาธารณะ รวมถึงความเป็นธรรมจากการได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะดังกล่าว โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือที่หลากหลายและมีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนและเสนอต่อหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่จะเป็นผลดีต่อสุขภาพของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

“ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพ” (Social determinant of Health: SDH) หมายความว่า สภาพแวดล้อมที่บุคคลเกิด เติบโต ทำงาน ดำรงชีวิตอยู่ จนถึงวาระท้ายแห่งชีวิต รวมถึงปัจจัย

และระบบต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนกำหนดสภาพแวดล้อมเหล่านั้นด้วย ได้แก่ นโยบายและระบบเศรษฐกิจ ทิศทางการพัฒนา บรรทัดฐานในสังคม นโยบายทางสังคม และระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งมีผลต่อสุขภาพของประชาชน

“การมีส่วนร่วม” หมายความว่า การที่ประชาชน ชุมชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรวิชาชีพ มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพในทุกขั้นตอนของทุกกิจกรรม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมติดตามประเมินผล และตรวจสอบ

“คณะกรรมการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ” หมายความว่า คณะกรรมการที่คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติแต่งตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาระบบ กลไก หลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ และดำเนินงานอื่นใดที่มีความเกี่ยวข้อง

“คณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ” หมายความว่า คณะกรรมการที่หน่วยงานเจ้าของนโยบายสาธารณะ หรือหน่วยงานอื่นใดที่ประสงค์จะดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ แต่งตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการกำกับดูแลให้การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ข้อ ๔ เพื่อให้การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวดสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ จึงควรเป็นไปตามหลักการ ต่อไปนี้

(๑) หลักประชาธิปไตย มุ่งเน้นการรับรองและส่งเสริมสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วม พัฒนานโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและวิถีชีวิตของตน

(๒) หลักความเป็นธรรม ให้ความสำคัญกับการพยายามลดความเหลื่อมล้ำและความเป็นธรรมทางสุขภาพ โดยการศึกษาและวิเคราะห์ถึงผลกระทบด้านสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนและประชากร แต่ละกลุ่ม

(๓) หลักการใช้ข้อมูลหลักฐานอย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการใช้ข้อมูลและเหตุผลเชิงประจักษ์ จากสาขาวิชาและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งข้อมูลหลักฐานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยระบุ และใช้ข้อมูลหลักฐานที่เป็นจริงอย่างดีที่สุด

(๔) หลักความเหมาะสมในทางปฏิบัติ ออกแบบการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ให้เหมาะสมกับเวลาและทรัพยากรที่มีอยู่ และข้อเสนอแนะจากการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ควรมุ่งให้เกิดการระดมทรัพยากรและความร่วมมือทางสังคม ภายใต้บริบทที่เหมาะสมและเป็นไปได้

(๕) หลักความร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

(๖) หลักการสุขภาวะองค์รวม มองภาพรวมของปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่กำหนดสุขภาพ หรือมีผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชนและของประชาชนแบบเชื่อมโยงเป็นองค์รวม

(๗) หลักความยั่งยืน มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของสังคมที่มีสุขภาวะ และหลักการป้องกันไว้ก่อน เพื่อป้องกันผลกระทบด้านลบและส่งเสริมสนับสนุนผลกระทบด้านบวก ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของประชาชน

หมวด ๒

แนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

ข้อ ๕ หน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทหน้าที่ในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ และภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมอาจนำการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพไปประยุกต์ใช้สำหรับนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ หรือที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ในระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับชาติ หรือระหว่างประเทศ

ข้อ ๖ การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ อาจนำไปใช้กับกระบวนการนโยบายสาธารณะ ๒ ระดับ คือ

(๑) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะในระดับนโยบาย ควรมีการประเมินผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน ด้านสุขภาพรวมถึงมาตรการการคลังที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านพลังงาน ด้านการเกษตร ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านการพัฒนาเมืองแร่ ด้านอุตสาหกรรม ด้านการพัฒนาผังเมือง และการใช้ประโยชน์ที่ดิน และด้านอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติกำหนด

(๒) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะในระดับปฏิบัติการ อาจประยุกต์ใช้ได้ ๒ ลักษณะ ได้แก่

(๒.๑) การประยุกต์ใช้ภายใต้กฎระเบียบหรือกฎหมายที่กำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ หรือใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการหรือกิจกรรมก่อนดำเนินการ

(๒.๒) การประยุกต์ใช้กับโครงการหรือกิจกรรมอื่นใดที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพก่อนดำเนินการ

ข้อ ๗ การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ มี ๒ แนวทาง ดังนี้

(๑) การประยุกต์ใช้ตามช่วงเวลาของการดำเนินงานนโยบายสาธารณะในระดับต่าง ๆ ดำเนินการได้ใน ๒ รูปแบบ ได้แก่

(๑.๑) การศึกษาแบบมองไปข้างหน้า (Prospective HIA)

(๑.๒) การศึกษาแบบประเมินไปพร้อมกับการดำเนินการ (Concurrent HIA)

(๒) การประยุกต์ใช้ตามขนาดและระยะเวลาที่ใช้ในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ดำเนินการได้ใน ๓ รูปแบบ ได้แก่

(๒.๑) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบเร่งด่วน (Rapid HIA)

(๒.๒) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบปานกลาง (Intermediate HIA)

(๒.๓) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบรอบด้าน (Comprehensive HIA)

แนวทางการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในเอกสารแนบท้ายประกาศ ๑

ข้อ ๘ กระบวนการและขั้นตอนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ อาจประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน ซึ่งต้องดำเนินการโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียให้มากที่สุด ได้แก่

(๑) การกลั่นกรอง นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม (Screening) เป็นขั้นตอนการพิจารณาว่า นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เข้าข่ายต้องประเมินผลกระทบด้านสุขภาพหรือไม่ โดยพิจารณาจากความรุนแรงและขนาดของผลกระทบ จำนวนประชากรที่ได้รับผลกระทบ และผลกระทบนั้นกระทบต่อกลุ่มผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มเสี่ยงหรือไม่

(๒) การกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Scoping) เป็นการกำหนดขอบเขตในด้านภูมิศาสตร์ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลา การบ่งชี้ขอบข่ายของปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

(๓) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) เป็นการประเมินผลกระทบตามขอบเขตที่ได้รับระบุไว้ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขต โดยวิเคราะห์ทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อนำมากำหนดข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขผลกระทบที่มีต่อสุขภาพ และจัดทำรายงานและข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงรายละเอียดการดำเนินงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

(๔) การทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Review) เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย ได้ร่วมกันพิจารณาความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล ข้อเสนอแนะ รวมถึงมาตรการในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบด้านลบต่อสุขภาพ ในร่างรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ และเสนอความเห็นเพื่อการปรับปรุงร่างรายงานประเมินผลกระทบด้านสุขภาพให้มีความสมบูรณ์

(๕) การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (Influencing) เป็นการนำเสนอผลการศึกษาระเมินผลกระทบด้านสุขภาพและทางเลือกในการดำเนินนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมนั้นต่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การดำเนินการตามข้อเสนอที่ได้จากการศึกษา

(๖) การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) เป็นขั้นตอนการตรวจสอบว่าการดำเนินนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมนั้น มีการปฏิบัติตามมาตรการในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบด้านสุขภาพหรือไม่ รวมทั้งก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบต่อสุขภาพตามที่ได้คาดการณ์หรือศึกษาไว้ในรายงานประเมินผลกระทบด้านสุขภาพหรือไม่ หรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เพื่อให้ได้ข้อมูลนำไปพิจารณาว่าควรมีการทบทวนหรือปรับปรุงมาตรการที่เกี่ยวข้องหรือไม่

ข้อ ๙ ในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ให้พิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญต่อปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อ

ต่อสุขภาพของชุมชน โดยในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ให้ผู้ดำเนินการพิจารณา วิเคราะห์ และให้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านบวกและด้านลบ ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

(๑) การเปลี่ยนแปลงสภาพและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีข้อมูลสถานะปัจจุบันของพื้นที่ก่อนดำเนินการ เพื่อการจัดทำระบบฐานข้อมูลและติดตามผลกระทบ

(๒) การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่ออาชีพ การจ้างงาน และสภาพการทำงานในท้องถิ่น

(๓) การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของประชาชนและชุมชน ทั้งความสัมพันธ์ภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

(๔) การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ที่มีความสำคัญและมรดกทางศิลปวัฒนธรรม

(๕) การผลิต ขนส่ง และการจัดเก็บวัตถุดิบอันตราย

(๖) การกำเนิดและการปล่อยมลพิษและสิ่งคุกคามสุขภาพ จากการก่อสร้าง จากกระบวนการผลิต และกระบวนการอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านสุขภาพ

(๗) การรับสัมผัสจากมลพิษและสิ่งคุกคามสุขภาพของประชาชนในพื้นที่

(๘) ผลกระทบที่เฉพาะเจาะจงหรือมีความรุนแรงเป็นพิเศษ ต่อประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบางต่อผลกระทบ เช่น เด็ก ผู้พิการ สตรีตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุ พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว ชนกลุ่มน้อย เป็นต้น

(๙) ทรัพยากรและความพร้อมของภาคสาธารณสุข ในการสร้างเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสุขภาพของประชาชน ที่อาจเกี่ยวเนื่องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม รวมถึงความพร้อมของข้อมูลสถานะสุขภาพในพื้นที่ก่อนมีการดำเนินการ เพื่อการจัดระบบฐานข้อมูลและติดตามผลกระทบ

(๑๐) ประเด็นอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ พิจารณากำหนดเพิ่มเติม

ทั้งนี้ ให้ผู้ดำเนินการ พิจารณา วิเคราะห์ และให้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของตน

หมวด ๓

หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

ข้อ ๑๐ ในกรณีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะระดับนโยบาย หรือระดับปฏิบัติการที่ต้องมีการประยุกต์ใช้ภายใต้กฎระเบียบหรือมีกฎหมายกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ หรือการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ หรือการจัดทำรายงานตามประมวลหลักการปฏิบัติ ก่อนดำเนินการ ให้ดำเนินการตามที่กฎระเบียบหรือกฎหมายนั้นกำหนด ทั้งนี้ ต้องไม่กระทบต่อสิทธิ

ของบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะขอใช้สิทธิให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐

ข้อ ๑๑ ในกรณีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะระดับนโยบาย หรือระดับปฏิบัติการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพก่อนดำเนินการ ให้หน่วยงานเจ้าของนโยบายสาธารณะดังกล่าว ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้หน่วยงานเจ้าของนโยบายสาธารณะดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามแบบกลั่นกรอง ความจำเป็นในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (screening) ตามเอกสารแนบท้ายประกาศ ๒ โดยหากได้ข้อสรุปเห็นควรทำการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ให้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการ กำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ และดำเนินการตามแนวทางการประเมินผลกระทบ ด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ ตามเอกสารแนบท้ายประกาศ ๔ เพื่อให้ได้รายงานประเมินผลกระทบ ด้านสุขภาพฉบับสมบูรณ์ ที่มีรูปแบบและองค์ประกอบหลักของรายงานการประเมินผลกระทบ ด้านสุขภาพ ตามที่กำหนดในเอกสารแนบท้ายประกาศ ๕

ทั้งนี้ องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบ ด้านสุขภาพ ให้เป็นไปตามเอกสารแนบท้ายประกาศ ๓

(๒) หากหน่วยงานตามข้อ ๑๑ (๑) ได้รับรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ฉบับสมบูรณ์แล้ว ตัดสินใจจะดำเนินนโยบายสาธารณะที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชน ให้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขผลกระทบทางสุขภาพ แผนติดตามและประเมินผล การดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชน ซึ่งกำหนดระยะเวลา การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานอย่างน้อยทุกหกเดือน และเผยแพร่ต่อสาธารณะก่อนที่จะเริ่ม ดำเนินการจริง เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามผลการดำเนินงานได้ตามความเหมาะสม

ข้อ ๑๒ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการตามแนวทางการดำเนินงานในการ ประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ตามข้อ ๑๐ หรือข้อ ๑๑ ได้ตามความเหมาะสม เพื่อสนับสนุน การปฏิบัติงานในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเสนอต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น หรือการพัฒนานโยบายสาธารณะของท้องถิ่น ที่มาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้เกี่ยวข้อง

(๒) เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเสนอต่อการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่น และการปฏิบัติงาน ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม รวมถึงอาชีวอนามัยและการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษสิ่งแวดล้อม

(๓) เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเสนอประกอบการตัดสินใจและการดำเนินงานสนับสนุนการดำเนินงาน ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่บุคคลและคณะบุคคลขอใช้สิทธิให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้บุคคลหรือคณะบุคคลที่ขอใช้สิทธิให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ จัดทำข้อมูลตามแบบคำขอใช้สิทธิให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ ตามที่กำหนดในเอกสารแนบท้ายประกาศ ๖ และยื่นแบบคำขอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบนโยบาย หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอนุญาตเพื่อดำเนินการต่อไป หรือยื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เพื่อดำเนินการประสานงาน และจัดส่งข้อมูลรวมถึงข้อเสนอแนะประกอบการดำเนินงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๒) ให้หน่วยงานที่ได้รับแบบคำขอตามข้อ ๑๓ (๑) ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเพื่อกลั่นกรองความจำเป็นในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ โดยใช้แบบกลั่นกรองความจำเป็นในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ตามเอกสารแนบท้ายประกาศ ๒ เป็นแนวทางการดำเนินงาน พร้อมทั้งพิจารณาเหตุผลความจำเป็น และความเหมาะสมในการจัดการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ และแจ้งผลการพิจารณาพร้อมเหตุผลประกอบให้ผู้ขอใช้สิทธิทราบภายใน ๔๕ วัน นับแต่วันที่หน่วยงานได้รับเอกสารการขอใช้สิทธิดังกล่าว ทั้งนี้หากหน่วยงานไม่สามารถดำเนินการได้ทันภายในเวลาที่กำหนด ให้ขยายเวลาดำเนินการต่อไปได้ไม่เกิน ๔๕ วัน โดยแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอใช้สิทธิทราบ

(๓) หากผลการพิจารณาตามข้อ ๑๓ (๒) ได้ข้อสรุปว่ามีความจำเป็นที่จะต้องทำการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ให้หน่วยงานตามข้อ ๑๓ (๑) จัดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพในช่วงก่อนการดำเนินนโยบายหรือโครงการ โดยใช้แนวทางการดำเนินงานตามข้อ ๑๐ หรือข้อ ๑๑ แล้วแต่กรณี ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ หากเป็นกรณีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพในระหว่างที่โครงการได้รับอนุญาตให้มีการดำเนินการไปแล้ว ให้ประยุกต์ใช้แนวทางตามเอกสารแนบท้ายประกาศ ๔ เป็นแนวทางการดำเนินงาน

(๔) ให้สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติมีบทบาทหน้าที่ในการประสานงานและติดตามความคืบหน้า รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ และนำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพเป็นระยะ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานตามความเหมาะสม โดยให้มีการนำเสนอความคืบหน้าการดำเนินงานต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่บุคคลหรือคณะบุคคล นักวิชาการ สถาบันการศึกษา เครือข่ายหรือหน่วยงานใด ต้องการนำการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพไปใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ หรือการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม ให้สามารถประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ โดยยึดตามหลักการของการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่กำหนดในข้อ ๔ และพิจารณาดำเนินการตามแนวทางการประยุกต์ใช้และขั้นตอนการประเมิน

การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ที่กำหนดในข้อ ๗ ข้อ ๘ และข้อ ๙ เพื่อให้เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ได้ตามสมควร

หมวด ๔

การสนับสนุนและติดตามประเมินผล

ข้อ ๑๕ ให้สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา อำนวยความสะดวก และให้การสนับสนุนแก่ประชาชนผู้ขอใช้สิทธิให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ หน่วยงาน องค์กรภาคี และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายด้านวิชาการ เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนด้านการสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาคู่มือแนวทางการดำเนินงานด้านต่าง ๆ และการพัฒนาศักยภาพแก่ภาคีเครือข่ายในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

ทั้งนี้ ให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะฉบับนี้ทุกห้าปี เพื่อการทบทวนและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมต่อไป

ข้อ ๑๖ ในกรณีที่ได้รับข้อเสนอแนะและการร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพตามหลักเกณฑ์และวิธีการฉบับนี้ คณะกรรมการพัฒนาระบบและกลไกการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ อาจดำเนินการศึกษา เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค หรือจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการดังกล่าว และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการแก้ไขปัญหา โดยสามารถจัดทำความเห็นนำเสนอต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติได้ตามที่เห็นสมควร

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

อนุทิน ชาญวีรกูล

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

เอกสารแนบท้ายประกาศ ๑ แนวทางการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

แนวทางการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เพื่อให้ส่งผลดีต่อสุขภาพของประชาชนในสังคม บนพื้นฐานของการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกันในสังคม สามารถประยุกต์ใช้ได้ ใน ๒ แนวทาง ได้แก่ การประยุกต์ใช้ตามช่วงเวลาของการดำเนินงานนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม ในระดับต่าง ๆ และการประยุกต์ใช้ตามขนาดและระยะเวลาที่ใช้ในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ดังนี้

๑) การประยุกต์ใช้ตามช่วงเวลาของการดำเนินงานนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในระดับต่าง ๆ สามารถดำเนินการได้ใน ๒ รูปแบบ ได้แก่

๑.๑) การศึกษาแบบมองไปข้างหน้า (Prospective HIA) เป็นการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ การประเมินผลกระทบในช่วงนี้เปิดโอกาสให้มีการแก้ไขข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือร่างโครงการก่อนมีการดำเนินการ เพื่อเพิ่มผลกระทบด้านบวกและลดผลกระทบด้านลบต่อสุขภาพจากข้อเสนอและโครงการดังกล่าว การประเมินผลกระทบแบบศึกษาไปข้างหน้า ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบหลักของการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกระบวนการกลั่นกรองและเสนอประเด็นนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่ควรประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ โดยมีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมได้นำเสนอประเด็น คำนวณข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมปรึกษาหารือเพื่อออกแบบและวางแผนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพร่วมกันต่อไป

๑.๒) การศึกษาแบบประเมินไปพร้อมกับการดำเนินการ (Concurrent HIA) เป็นการประเมินไปพร้อมกับการดำเนินนโยบายหรือโครงการดำเนินไป โดยมีความมุ่งหวังที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ การทบทวนและการปรับเปลี่ยนทิศทาง กลไก หรือวิธีการดำเนินการอย่างรวดเร็วที่สุด เมื่อเห็นว่าแนวทางใดที่มีผลดีหรือผลเสียต่อสุขภาพ การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพในรูปแบบนี้จะประสบความสำเร็จได้ จะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้กำหนดนโยบาย ผู้ได้รับผลกระทบ และผู้ประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ซึ่งจะทำให้สามารถเชื่อมโยงผลการดำเนินงานและข้อเสนอมาตรการต่าง ๆ ที่ได้จากการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เข้ากับกระบวนการตัดสินใจ เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลและหลักฐานในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะ หรือพัฒนามาตรการในการลดผลกระทบด้านลบต่อสุขภาพจากการดำเนินการนโยบายสาธารณะดังกล่าว ที่มีได้คาดหมายไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่มีความขัดแย้งหรือมีข้อร้องเรียนแล้ว จำเป็นต้องมีการออกแบบกลไกกระบวนการดำเนินงานในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพร่วมกัน และมีการนำเนื้อหาสาระของการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการที่มีข้อขัดแย้งนั้น มาสู่กระบวนการพิจารณาและตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน บนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อให้เกิดข้อตัดสินใจที่ทุกฝ่ายสามารถยอมรับร่วมกันได้

๒) การประยุกต์ใช้ตามขนาดและระยะเวลาที่ใช้ในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ สามารถดำเนินการได้ใน ๓ รูปแบบ ได้แก่

๒.๑) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบเร่งด่วน (Rapid HIA) ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการพิจารณา นโยบายหรือโครงการขนาดเล็กที่มีความซับซ้อนของผลกระทบทางสุขภาพไม่มากนัก หรือใช้ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับทราบผลกระทบอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สามารถนำเสนอได้ทัน

กับกระบวนการตัดสินใจที่กำลังจะเกิดขึ้น การประเมินผลกระทบทางสุขภาพแบบเร่งด่วน จึงใช้ระยะเวลาอันสั้นและเน้นการทบทวนเอกสารข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลหลักฐานที่มีอยู่แล้ว รวมถึงข้อมูลจากประสบการณ์ที่ผ่านมาที่ได้จากการประเมินผลกระทบทางสุขภาพของนโยบายหรือโครงการที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเป็นหลัก

๒.๒) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบปานกลาง (Intermediate HIA) มีความละเอียดของการประเมิน และใช้ระยะเวลาดำเนินการมากกว่าการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบเร่งด่วน โดยอาจเป็นประเด็นที่ไม่ได้มีความซับซ้อนของปัญหามากนัก มีทรัพยากรที่จะใช้ในการประเมินผลพอสมควร แต่อาจยังมีความจำกัดของเวลาในการนำเสนอผลการประเมินเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ ซึ่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการประเมินในรูปแบบนี้ส่วนใหญ่ได้มาจาก

- (ก) ความรู้และการรับรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ
- (ข) ทบทวนวรรณกรรม หลักฐานทางวิชาการที่มีอยู่โดยผู้ประเมิน
- (ค) ทบทวนผลงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในโครงการอื่น ๆ ที่มีลักษณะของโครงการใกล้เคียงกัน
- (ง) การเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม และการทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นเฉพาะ รวมถึงอาจมีการวางระบบการติดตามและเก็บข้อมูลระยะยาว

๒.๓) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบรอบด้าน (Comprehensive HIA) ส่วนใหญ่ใช้สำหรับการพิจารณาโยบายหรือโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งมีความซับซ้อนของผลกระทบทางสุขภาพสูง มีความต่อเนื่องยาวนานทางนโยบายหรือการดำเนินโครงการและมีผลกระทบทางสุขภาพกับประชาชนในวงกว้าง รวมถึงมีความพร้อมในเชิงทรัพยากรและไม่มีเหตุแห่งการรีบเร่งในการตัดสินใจ การประเมินผลกระทบแบบรอบด้านส่วนใหญ่จึงจะใช้ทรัพยากรและเวลาเป็นอย่างมาก โดยข้อมูลที่นำมาใช้ในการประเมินในรูปแบบนี้ส่วนใหญ่ดำเนินการรวบรวมข้อมูลภายใต้กรอบเดียวกับการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบปานกลาง แต่มีความละเอียดลึกซึ้งของการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า และใช้ระยะเวลารวมถึงทรัพยากรในการดำเนินการมากกว่า

เอกสารแนบท้ายประกาศ ๒
แบบกลั่นกรองความจำเป็นในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Screening)^๑

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายหรือโครงการ

ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายหรือโครงการ	รายละเอียดของข้อมูล
๑.๑ ชื่อนโยบายหรือโครงการ	
๑.๒ เจ้าของนโยบายหรือโครงการ	
๑.๓ สถานที่ตั้ง	
๑.๔ รายละเอียดของนโยบายหรือโครงการ	
๑.๕ ขั้นตอนของการดำเนินนโยบายหรือโครงการ	
๑.๖ ขั้นตอนการตัดสินใจอนุมัติการดำเนินงานนโยบายหรือโครงการ	
๑.๗ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย	

ส่วนที่ ๒ รายการตรวจสอบลักษณะของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ประเด็นพิจารณา	การประเมินเบื้องต้นหรือคาดการณ์ผลกระทบ			อธิบายรายละเอียด
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	
๒.๑ การดำเนินนโยบาย/โครงการ/กิจกรรม อาจทำให้ปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ มากกว่า ๑ ปัจจัย มีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านลบ				
๒.๒ นโยบาย/โครงการ/กิจกรรม อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน/ชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย อย่างรุนแรงหรือไม่ อย่างไร				
๒.๓ นโยบาย/โครงการ/กิจกรรม อาจมีผลกระทบต่อกลุ่มด้อยโอกาส ^๒				

^๑ แบบกลั่นกรองความจำเป็นในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพฉบับนี้ มีเป้าหมายหลักเพื่อหาข้อสรุปว่านโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม ตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ในข้อ ๑๑ และข้อ ๑๓ อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสียและมีความจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพหรือไม่ เพื่อให้เกิดการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบสมัครใจเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคมหรือการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่กำหนดในหลักเกณฑ์ฯ ข้อ ๑๔

^๒ “ผู้ด้อยโอกาส” หมายความว่า ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน และได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจสังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติและภัยสงคราม รวมถึงผู้ที่ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบอันจะส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่น

ประเด็นพิจารณา	การประเมินเบื้องต้นหรือ คาดการณ์ผลกระทบ			อธิบายรายละเอียด
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	
๒.๔ ชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย มีความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพ โดยมีการร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือการให้ข้อมูลผ่านสื่อสาธารณะ หรือการประชุมประชาคมในชุมชน				
๒.๕ มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลขอใช้สิทธิให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐				

หมายเหตุ หากผลการประเมินเบื้องต้นหรือการคาดการณ์ผลกระทบด้านลบ มีคำตอบ “ใช่” หรือ “ไม่แน่ใจ” รวมกันตั้งแต่ ๓ ข้อขึ้นไป สามารถสรุปผลการพิจารณาได้ว่ามีความจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

ส่วนที่ ๓ รายการตรวจสอบรูปแบบการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน

ประเด็น	รูปแบบการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เหมาะสม			หมายเหตุ
	แบบรอบด้าน	แบบปานกลาง	แบบเร่งด่วน	
๓.๑ ข้อมูล หลักฐาน ประสพการณ์หรือผลการประเมินผลกระทบที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดมาตรการป้องกันผลกระทบได้	น้อย	ปานกลาง	มาก	หากมีข้อมูลที่สามารถใช้ประโยชน์ในการประเมินผลกระทบฯ ได้น้อย จำเป็นต้องมีการศึกษาแบบรอบด้านเพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอ
๓.๒ ระยะเวลาที่ใช้ในการทำ HIA มีระยะเวลายาวมาก น้อยเพียงใด ในการทำ HIA เพื่อศึกษาผลกระทบด้านสุขภาพ และจัดทำมาตรการลดผลกระทบด้านลบ	มาก	ปานกลาง	น้อย	หากมีระยะเวลาในการศึกษาน้อย จำเป็นต้องเลือกประเมินผลกระทบแบบเร่งด่วน แต่หากมีระยะเวลายาวมาก ก็ยังสามารถเลือกศึกษาแบบรอบด้านได้

ประเด็น	รูปแบบการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เหมาะสม			หมายเหตุ
	แบบรอบด้าน	แบบปานกลาง	แบบเร่งด่วน	
๓.๓ หน่วยงานที่รับผิดชอบมีงบประมาณในการทำ HIA มากน้อยเพียงใด	มาก	ปานกลาง	น้อย	การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแบบรอบด้านจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการสูงกว่าการประเมินผลกระทบในรูปแบบอื่น

ส่วนที่ ๔ สรุปการนำเสนอทางเลือกและความเป็นไปได้ในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (ใช้ข้อมูลจากส่วนที่ ๒ และส่วนที่ ๓)

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๕ แนวทางในการดำเนินงานขั้นตอนต่อไป

.....

.....

.....

.....

เอกสารแนบท้ายประกาศ ๓

องค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจ ของคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

การแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ให้หน่วยงานที่จะดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ดำเนินการประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนและประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะดังกล่าว เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ โดยให้มีองค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

- (๑) ให้มีประธานกรรมการหนึ่งคน โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง
- (๒) ให้มีองค์ประกอบของคณะกรรมการไม่น้อยกว่า ๕ คน และไม่เกิน ๙ คน โดยจะต้องมีผู้แทนของภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมที่อาจได้รับผลกระทบทางลบต่อสุขภาพ ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓
- (๓) ผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ จะต้องไม่เป็นที่ปรึกษาหรือบุคลากรหรือลูกจ้างของหน่วยงาน และไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัวกับนโยบายสาธารณะที่ทำการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ
- (๔) หน่วยงานที่จะดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ มอบหมายผู้รับผิดชอบเป็นเลขานุการของคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ และให้มีผู้ช่วยเลขานุการตามความเหมาะสม

๒. อำนาจและหน้าที่

- (๑) กำกับดูแลการกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ
- (๒) ติดตามความก้าวหน้าและให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ
- (๓) ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของร่างรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ
- (๔) จัดการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนผู้สนใจ ในขั้นตอนการทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ และจัดทำสรุปความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชน พร้อมทั้งความเห็นและคำชี้แจงของคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ประกอบในการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ฉบับสมบูรณ์ และจัดส่งให้แก่หน่วยงาน นำไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

ทั้งนี้ให้มีการกำหนดค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ของประธานกรรมการและกรรมการ ตามระเบียบหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องของหน่วยงาน

เอกสารแนบท้ายประกาศ ๔ แนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ

การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ ให้ดำเนินการตามแนวทางดังต่อไปนี้

(๑) ให้หน่วยงานที่จะดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ดำเนินการประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนและประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ ดังกล่าว เพื่อดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะนั้น

(๒) หลังจากจัดตั้งคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพแล้ว ให้หน่วยงานตามข้อ (๑) ดำเนินการจัดการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (scoping) ภายใต้การกำกับดูแลจากคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

(๓) หน่วยงานตามข้อ (๑) ดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพหรือจัดหาผู้ที่ทำการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เพื่อดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพในแต่ละด้านตามขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ที่กำหนดขึ้นตามข้อ (๒) โดยในการศึกษาวิเคราะห์จะต้องมีการรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานต่อคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เมื่อคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ พิจารณาว่าร่างรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพนั้นมีความพร้อมสมบูรณ์แล้ว ให้จัดการประชุมเพื่อทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ เพื่อรับฟังความเห็นต่อความเพียงพอของมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบ และเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของร่างรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ โดยการสนับสนุนของหน่วยงานตามข้อ (๑) และจัดทำสรุปความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชน พร้อมทั้งความเห็นและคำชี้แจงของคณะกรรมการกำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพประกอบในการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบด้านสุขภาพฉบับสมบูรณ์ และจัดส่งให้แก่หน่วยงานตามข้อ (๑) นำไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

(๔) เมื่อการดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพเสร็จสิ้นแล้ว ให้หน่วยงานตามข้อ (๑) จัดส่งรายงานผลการดำเนินงาน แจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติรับทราบด้วย

เอกสารแนบท้ายประกาศ ๕
รูปแบบและองค์ประกอบหลักของรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

การจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ให้ใช้ข้อมูลของพื้นที่นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่เป็นข้อมูลปัจจุบัน และจะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ อย่างน้อยดังต่อไปนี้

- ๑) บทนำ แสดงที่มา วัตถุประสงค์ เหตุผลความจำเป็น ขอบเขตการศึกษาและวิธีการศึกษา
- ๒) รายละเอียดของนโยบาย หรือโครงการ
- ๓) สภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและชุมชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อมูลจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ประกอบด้วย
- ๔) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ซึ่งระบุข้อมูลการประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อประชาชนและชุมชน ครอบคลุมปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ตามที่กำหนดในข้อ ๙
- ๕) มาตรการป้องกันและลดผลกระทบด้านสุขภาพ
- ๖) แนวทางการติดตามตรวจสอบผลกระทบและมาตรการลดผลกระทบ
- ๗) มาตรการชดเชยเยียวยาความเสียหายในกรณีที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบได้
- ๘) ส่วนประกอบท้ายรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ได้แก่ รายการอ้างอิงต่าง ๆ เช่น เอกสารข้อมูลทางวิชาการที่มีการอ้างอิงในรายงาน รายงานการเก็บข้อมูล รูปภาพ และภาคผนวก เช่น การคำนวณตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามหรือแนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

เอกสารแนบท้ายประกาศ ๖
แบบคำขอใช้สิทธิให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ
ตามมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลผู้ขอใช้สิทธิ

- ๑.๑ ชื่อ-สกุล
เลขประจำตัวประชาชน.....
๑.๒ ที่อยู่สำหรับการติดต่อประสานงาน
.....
.....
๑.๓ หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้.....
๑.๔ Email address
๑.๕ ช่องทางการติดต่ออื่น ๆ
๑.๖ โปรดระบุรายนามผู้เกี่ยวข้อง/ผู้สนับสนุนการขอใช้สิทธิ(ถ้ามี) เป็นเอกสารแนบ

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ	รายละเอียดของข้อมูล
๒.๑ ชื่อนโยบายสาธารณะ	
๒.๒ หน่วยงาน/องค์กรที่รับผิดชอบ นโยบายสาธารณะ	
๒.๓ สถานที่ตั้งและพื้นที่ที่ได้รับ ผลกระทบหรือคาดว่าจะได้รับ ผลกระทบจากการดำเนินงาน	
๒.๔ รายละเอียดของนโยบายสาธารณะ	
๒.๕ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย	
๒.๖ อ้างอิงแหล่งที่มาข้อมูลของนโยบาย สาธารณะ	
๒.๗ ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผล กระทบด้านสุขภาพ หรือการ ประเมินผลกระทบในรูปแบบอื่นที่มี การดำเนินการอยู่แล้ว (ถ้ามี)	

ส่วนที่ ๓ รายการตรวจสอบลักษณะของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะ
ที่ระบุในส่วนที่ ๒

ประเด็นพิจารณา	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	อธิบายรายละเอียด
๓.๑ นโยบายสาธารณะอาจทำให้ ปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อ สุขภาพปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งหรือ หลายปัจจัยเกิดการเปลี่ยนแปลง ไป				
๓.๒ นโยบายสาธารณะอาจมี ผลกระทบด้านลบที่รุนแรง				
๓.๓ นโยบายสาธารณะอาจมี ผลกระทบด้านลบต่อกลุ่มด้อย โอกาส ^๓				
๓.๔ ชุมชนมีความกังวลเกี่ยวกับ ผลกระทบต่อสุขภาพจากการ ดำเนินการตามนโยบาย สาธารณะ				
๓.๕ มีข้อมูล หลักฐาน ประสบการณ์ หรือผลการประเมินผลกระทบ จากการดำเนินงานในลักษณะที่ ใกล้เคียงกันที่ผ่านมาแล้ว				
๓.๖ นโยบายสาธารณะมีการกำหนด มาตรการในการลดผลกระทบ ด้านลบที่อาจเกิดขึ้นเอาไว้ แล้ว				

ส่วนที่ ๔ ข้อเสนอแนวทางการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ

.....

.....

.....

^๓ “ผู้ด้อยโอกาส” หมายความว่า ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน และได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจสังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติและภัยสงคราม รวมถึงผู้ที่ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบอันจะส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่น